

וכתיב והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים ופי' רבותה"ק דהאובדים בארץ אשור קאי על מי שהוא פגום באמונה שנקרא אובד, והנדחים בארץ מצרים היינו כפגמי אמ"צ ערות הארץ, שנקרא נדח שהולך מדחי אל דחי. והיינו שאפילו מי שכל השנה הוא אובד ונדח ואינו יכול להתאנח לפני השי"ת, הרי כמאמר צדיקים עה"פ עוד מעט ואין רשע, שבכל רשע יש עוד מעט שאיננו רשע, שבעומק לבם גם הם שבורים ומתמרמרים על שפל מצבם, וככח קול השופר עולה ובוקעת אפילו אנחתם של האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים למעלה, ועי"ז יש גם להם עלי' שמתעורר גם עליהם גילוי האהבה הגדול ביותר בשנה שנצח רחימו דבנוי לרחימו דדינא.

ועפ"ז י"ל מש"כ הטור דמנהג ב' ישיבות סורא ופומבדיתא לומר גם בראש השנה מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון כמו כימים טובים. ולכאורה הרי ראש השנה הוא יום הדין וכמה הוא מועדים לשמחה, אלא שכמו שענין הימים טובים הוא גילוי אהבת הקב"ה וישראל, כמ"ד שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך, גילוי אהבה בבחי' פנים אל פנים, כך גם בראש השנה יש עוד גילוי אהבה גדול יותר שמתגלה דנצח רחימו דבנוי לרחימו דדינא, ושפיר נחשב יום הזכרון בין המועדים לשמחה וחגים וזמנים לששון.

ושעה זו של תקיעת שופר היא הזמן הגבוה ביותר בשנה, שזו פעם אחת בשנה שהאנחה משברון הלב של יהודי עולה למעלה ובקע כל הני טוראי רמאי.

מאמר ששי

זכרון תרועה / ר"ה שחל בשבת

תוקעין בשבת מדאיתא שני כתובים, כתוב אחד אומר זכרון תרועה, וכתוב אחד אומר יום תרועה יהי' לכם, אלא הא בשבת שרק מזכירין הא כחול שתוקעין. דלכאורה קשה שיוצא לפ"ז דבעיקר פרשת המועדות (בפ' אמור) לא נזכר עיקר המצוה דתקיעת שופר אלא זכרון תרועה בלבד, ואילו גוף המצוה בפר' הקרבנות (פ' פנחס) נאמרה, אלא כאמור שזכרון תרועה גם הוא מגוף חלקי המצוה של תקיעת שופר, המתקיימת כשחל ר"ה בשבת במדרגה עילאית יותר.

וביארור הענין ע"פ הנזכר למעלה שיש בשופר ב' הענינים דר"ה, (א) ענין יום הדין, שמתעוררים בו קטרוגים וע"י השופר נמתקין הדינים. (ב) ענין התחדשות המלוכה, וכנזכר בטעמי תקיעת שופר לרס"ג שהוא ע"ד מלכותא דארעא שבעת הכתרת המלך תוקעים בשופר, דמכיון שר"ה הוא יום התחדשות הבריאה ע"כ הוא גם יום התחדשות הכתרת מלכותו ית' על הבריאה. והנה בש"ק כל שולטני רוגזין ומארי דדינא כולהו ערקין, וכל דינין מתעברין מינה, ואין בכלל מציאות של דינים.

א.

מאמר מרן בעל בית אברהם זי"ע במשנה (ר"ה כט:) יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, דבכל המצוות יש חלק המחשבה והדיבור ויש חלק המעשה בפועל, החלק השייך למוח נקרא מקדש, וחלק המעשה ע"י האברים נקרא מדינה, וזו הכוונה י"ט של ר"ה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, שאם אמנם בחלק המעשה בפועל לא היו תוקעין בשופר בש"ק, אבל כל מה שנוגע לחלק המקדש, כל הכוונות והענינים הפנימיים של תקיעת שופר נהוג ושייך גם בש"ק. והיינו שלא בטלה תקיעת שופר בשבת, אלא שכאשר חל ר"ה בשבת מתקיים ענין תקיעת שופר במדרגה עילאית יותר מבימות החול. ומרומז בראשי תיבות תקעו ב'חדש שופר ב'כסה ליום חגנו, שהוא בשב"ת, כי אמנם אף בש"ק יש ענין דתקעו בחדש שופר. כן מיושב עפ"ז בירושלמי (פ"ד ה"א, וכן ההו"א בגמ' ר"ה כט:) דיליף שאין

ב.

יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה. יש לבאר ע"ד העבודה איך עקרו ובטלו חז"ל מפני החשש דשמא יעבירונו את כל המ"ע דאורייתא של תקיעת שופר וכל עניני הנשגבים כמבואר בזוה"ק ובכ" האר"י שמועצת כל העולמות ובקע כל אינון רקיעין וטורי רמאי.

וי"ל ע"פ מה שבארנו לעיל הא דכתיב יום תרועה יהי לכם, ולא נאמר במפורש בתורה לתקוע בשופר הנלמד רק מדרשת חז"ל (ר"ה לג:). מנין שבשופר ת"ל ביובל והעברת שופר תרועה, כי משמעות הדבר דזהו עיצומו של יום שהוא במהותו יום תרועה, ולא רק שיש בו מצוה לתקוע בשופר. והביאור בזה ע"פ דברי הזוה"ק (ח"ג רלא:). אשרי העם יודעי תרועה וגו' שומעי תרועה או תוקעי תרועה לא נאמר אלא יודעי תרועה דידעין רזא דתרועה כמ"ד תרועם בשבט ברזל, והם אלו אשר ה' באור פניך יהלכון. והיינו שהתוה"ק נתנה עצה לישראל להמתיק את הדינים ביום הדין עי"ז שיום תרועה יהי לכם, פי' שיהודי ישבר את לבבו לפני השי"ת עד שיהי בטל ומבוטל לחלוטין אליו ית"ש בבחי' לך אני וכל אשר לי. שופ"ר עם ד' אותיותיו בגימ' שברו"ן ל"ב, שזה עיקרו של שופר שיהודי משבר לבבו לשברי שברים ומבטל עצמו להשי"ת, וע"י ביטול הישות ממתיק את כל הדינים, כי דינים חלים רק על אדם שהוא בחי' יש, וכלשון הזוה"ק סנטירא אמר פלוני עבד כך פלוני עבר על כך, אבל כשיהודי מבטל עצמו בתכלית שוב אין כאן פלוני מפני שהוא אין ואפס המוחלט ואינו כלום, ואין על מי שיחולו דינים. וז"ש יום תרועה יהי לכם, אין זו רק מצוה שצריך לעשות ולקיים אותה בפעולת התקיעה, ויוצאים בזה ידי חובה, אלא זו כל מהות ועבודת היום של ר"ה, שהוא יום תרועה, יום שבו משברים ישראל את לבם לפני השי"ת ומבטלים עצמם אליו ית"ש, וממילא נמתקים כל הדינים.

והנה התבטלות כוללת הן התבטלות הגוף, שהגוף בטל להשי"ת, והן התבטלות נפש רוח ונשמה. ואמנם עיקר ההתבטלות היא התבטלות הנפש רוח ונשמה להשי"ת, אך כל זמן שהגוף עודנו בבחי' יש אין זו התבטלות גמורה, וזה ענין קול השופר שמחריד את

וממילא אין צריכים לשופר להמתקם. ונמצא שבר"ה שחל בשבת עיקר ענין השופר הוא רק הכרת המלוכה, היכול להתקיים בש"ק ע"י זכרון תרועה בלבד, כי בשבת מחשבה ודיבור הם כמעשה. וכמו דמצינו שהכתוב אומר בפ' ושמרו וגו' לעשות את השבת וגו' אף שאין בשבת מצוות מעשיות וכל מצוותי במחשבה ובדיבור כדכתיב זכור את יום השבת לקדשו זכרהו בדברים, ולכך כל עניני תקיעת שופר בפועל שיש בימות החול יכולים להתקיים בש"ק ע"י מחשבה ודיבור, והכרת המלוכה מתקיימת בש"ק באמירת מלכיות זכרונות ושופרות, וז"ש במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה שא"צ לתקוע בפועל. וי"ל שזהו הרמז בר"ת תקעו בחדש שופר בכסה שהוא בשב"ת, דענין ראשי תיבות מרמז על כח הנעלם שאינו בפועל נגלה ולכך אינו כתוב בפירוש כ"א בראשי תיבות, והיינו שהכח הנעלם של תקיעת שופר אכן מתקיים בשב"ת. וזה פי' מאחז"ל מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה (שבת י:), כח הש"ק הוא כח נעלם וגנוז בבית גנזי, כל עניני הם במחשבה ודיבור ואין בה מעשים בפועל, כי עיקר הש"ק הוא ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם, הדביקות הפנימית של איש יהודי בהשי"ת.

והכח הנעלם של תקיעת שופר המתקיים בשבת הוא עוד במדרגה יותר עלאית מאשר ע"י תקיעת שופר בפועל בימות החול, כיון דנכלל בזה שלימות העבדות ע"י מדות אהבה ויראה כאחד, דשופר ענינו יראה, כדכתיב אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו (עמוס ג), וכן כתיב וקול שופר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה (שמות יט), ושבת היא מדת אהבה, וכאשר חל ר"ה בשבת הכרת המלוכה היא מתוך אהבה ויראה כאחד, וכאשר מצטרפין מדות אהבה ויראה כחדא הוא שלימות העבדות, כמרומז במאחז"ל אנכי ולא יהי לך בדבור אחד נאמרו, דאנכי ולא יהי לך היינו אהבה ויראה. ועפ"ז יש ליישב מדוע כתבה תורה בפר' המועדות רק את המצוה של זכרון תרועה, ולא את עיקר מצות שופר יום תרועה, כי אמנם ע"פ האמור הרי זכרון תרועה הוא העיקר במצות תקיעת שופר, שכאשר חל ר"ה בשבת אז מתקיימת הכוונה הפנימית של תקיעת שופר, נמצא שדוקא ע"י זכרון תרועה בש"ק מתקיים עיקר הענין והכוונה של תקיעת שופר במדרגה עלאית עוד יותר.

ישותו להשי"ת לגמרי בבחי' מת הר"ז סימן יפה הכנה להכנס לש"ק, דהיינו שמבטל את הגוף להשי"ת.

עוד י"ל בזה, ע"פ דברי הרמב"ן (פר' פנחס) מדוע בכל מוספי הימים טובים מקריבין שעיר לחטאת ובש"ק אין מקריבים לפי שבש"ק כנסת ישראל היא בת זוגו של הקב"ה והכל שלום, היינו דש"ק היא בחי' על כל פשעים תכסה אהבה ואין בכלל צורך אז בשעיר לחטאת. וזה ג"כ פירוש מאחז"ל (שבת קיח): כל השומר שבת כהלכתה אפילו עבד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו, פי' מפני שהאהבה תכסה על כל פשעים. והנה איתא בזה"ק, אע"ג דקוב"ה רחים לי' לדינא כד"א כי אני ה' אוהב משפט נצח רחימו דבנוי לרחימו דדינא, וע"כ פקיד למתקע בשופר בגין לאתערא רחמי, היינו שע"י השופר מתעוררת האהבה שבין הקב"ה וישראל בבחי' בנים אתם לה' אלקיכם ונצח לרחימו דדינא. נמצא דבש"ק שיש בה תמיד המדרגה העליונה של אהבת הקב"ה וישראל, תוכל להתקיים בחי' נצח רחימו דבנוי לרחימו דדינא אף ללא תקיעת שופר, כי על כל פשעים תכסה אהבה, ודין נצח.

וזה פי' יום טוב של ר"ה שחל להיות בשבת. כשראש השנה חל בשבת יום טוב הוא לישראל, שבו נמתקים כל הדינים מכח האהבה והחסד שבש"ק, ופעולת השופר נעשית ע"י הש"ק.

הגוף, כמ"ד היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, והתרועה היא גנוחי גנח וילולי יליל השוברים את הגוף, דהיינו שע"י השופר מתבטל הגוף להשי"ת, ואז ניתן להגיע להתבטלות הגמורה בנרו"נ.

והנה שבת קודש הוא יום הדבקות של איש יהודי באלקיו, ויום ההתבטלות בבחי' נכספה וגם כלתה נפשי. ואיתא בזה"ק (תקו"ז ח): הפוך בש"ת ותשכח שב"ת, דהיינו שע"י הבושת מתבטל האדם כליל להשי"ת בנפשו רוחו ונשמתו. אכן יתירה היא הש"ק כדאיתא בזה"ק (ח"ב רה). שבת איהו יומא דנשמתא ולא יומא דגופא כלל, בש"ק הגוף בטל כולו אל הנפש רוח ונשמה, ואם בכל ימות השבוע הנשמה נגררת אחרי הגוף, הנה בש"ק לאו איהו יומא דגופא כלל והגוף בטל בה אל הנרו"נ. ועפ"ז מבואר למה אין צריכים בש"ק לתקיעת שופר בפועל, כי בש"ק הגוף בטל אל הנשמה, ואין צורך בפעולות בכדי לבטל את הגוף, ומתקיים בו יום תרועה יום ההתבטלות אף ללא תקיעה בפועל. והוא מעין המאמר הנז' ממרן זי"ע, במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה, במקדש היינו במוח ובלב היו תוקעין, אבל לא במדינה באברים. והטעם לפי שבש"ק בטלים כל האברים אל הנפש רוח ונשמה והש"ק גופה פועלת את מה שהשופר פועל. ובזה יתפרש מאמר הבעש"ט הק' זי"ע במאחז"ל (כתובות קג): מת בערב שבת סימן יפה לו, שכאשר יהודי מבטל בכוא השבת את

מאמר שביעי

מעניני ראש השנה

לה' הארץ ומלואה

לעולם העליון. ואף שלכאורה זה תמוה שהרי העולם הזה הוא עולם התאוות המביא לידי ההיפך מזה. וכן יש להבין גם במא"ד שתכלית הבריאה היא שנתאוהו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, שהדירה בתחתונים תהי' משכן לעליונים, וקשה איך מציאות העולם על תאוותיו ועניניו הגשמיים עשויים להביא לכך. אכן אליבא דאמת העולם כולו הוא כמאמר הרה"ק המגיד ממזריטש זי"ע, מלאה הארץ קנייך, שהעולם מלא בדברים שאפשר לקנות אותך בהם.

לדוד מזמור לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה. כליל התקדש ראש השנה, בזמן התחדשות הבריאה אנו אומרים מזמור זה המלמד על יעודם ותכליתם של הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, שהכל לה', לקרב יהודי להשי"ת. והוא כאומרם ז"ל העולם הזה דומה לפרוודור והעולם הבא דומה לטרקלין. היינו שענין עוה"ז הוא כפרוודור שתכליתו ומטרתו לעבור דרכו לטרקלין, כך כל העוה"ז הוא מעבר להגיע על ידו